

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора Литвина Андрія Віленовича на дисертацію Таймасова Юрія Сафіровича «Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх фахівців служби цивільного захисту до самозбереження у професійній діяльності», подану на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Техногенні катастрофи, стихійні лиха, загрози і небезпеки різного походження, що супроводжують соціально-економічну діяльність, з очевидністю засвідчують значущість ефективного функціонування сил цивільного захисту. Необхідність запобігання і ліквідації надзвичайних ситуацій, що завдають суспільству та природі чималих збитків, змушують вдосконалювати професійну діяльність фахівців служби цивільного захисту та відповідну підготовку кадрів Державної служби України з надзвичайних ситуацій. Для повноцінного функціонування органів і підрозділів, що відповідають за різні напрями цивільної безпеки людини, особовому складу потрібні мобілізація фізичних і психофізіологічних резервів організму та ґрунтовна, всебічна професійна підготовленість. Оскільки професійна діяльність фахівців служби цивільного захисту пов'язана з виконанням завдань в екстремальних умовах, які безпосередньо впливають на власну безпеку рятувальників, розв'язання проблеми збереження життя та здоров'я, зокрема забезпечення готовності фахівців служби цивільного захисту до самозбереження під час ліквідації надзвичайних ситуацій є складним і актуальним завданням їхньої підготовки у закладах вищої освіти.

Дослідження зазначеної проблеми підсилюється необхідністю розв'язання низки суперечностей, які автор слушно виокремив на шести рівнях: державно-освітнянському, змістово-процесуальному, організаційно-результативному, технологічному, особистісно-професійному та методичному.

Відзначимо, що в дисертації Ю. С. Таймасова коректно визначено мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження, які повністю узгоджені між собою. Обрані адекватні методи дослідження дали змогу отримати достовірні результати науково-педагогічної роботи. Науковий апарат дослідження відповідає вимогам до дисертаційних робіт і є достатнім для розв'язання окреслених докторантом завдань.

Концепція дослідження ґрунтується на положеннях провідних методологічних підходів (системного, аксіологічного, компетентнісного, акмеологічного, діяльнісного, особистісно орієнтованого та рефлексивного), а також на базових знаннях психології та педагогіки, що визначають особливості підготовки майбутніх фахівців служби цивільного захисту до самозбереження у професійній діяльності та відповідної їхньої готовності до самозбережувальної діяльності.

Ґрунтовне вивчення джерельної бази (556 найменувань, з них 30 – іноземними мовами), виконане докторантом, дозволило йому переконливо висвітлити теоретико-методологічні та науково-педагогічні засади досліджуваної проблеми; розкрити сучасні підходи до змісту підготовки майбутніх фахівців служби цивільного захисту до самозбереження у професійній діяльності у ЗВО. Системний аналіз наукових джерел та освітньої практики дав змогу уточнити базові поняття, розкрити сутність готовності до самозбереження у професійній діяльності як важливої складової професійної підготовки й однієї з умов успішної самореалізації фахівців служби цивільного захисту.

Розроблено науково-методичну систему підготовки майбутніх фахівців служби цивільного захисту до самозбереження у професійній діяльності та побудовану відповідну модель, яка охоплює взаємопов'язані структурні блоки (підсистеми): концептуально-цільовий (виконує функцію наукового опису поставленої проблеми і відображає запланований результат навчання та теоретико-методологічну основу дослідження, що містять підходи і принципи підготовки майбутніх фахівців служби цивільного захисту до

самозбереження у професійній діяльності); організаційно-змістовий (відображає суть, функції та педагогічні умови реалізації науково-методичної системи підготовки майбутніх фахівців служби цивільного захисту до самозбереження у професійній діяльності); процесуально-технологічний (презентує мотиваційно-діагностичний, активно-діяльнісний, оціночно-аналітичний етапи підготовки та методи, форми і засоби навчання); аналітико-результативний (відображає мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний і рефлексивно-аналітичний структурні компоненти готовності, містить критерії та відповідні показники рівнів сформованості готовності майбутніх фахівців до самозбереження у професійній діяльності). Метою та результатом реалізації системи є готовність фахівців служби цивільного захисту до самозбереження у професійній діяльності.

Також у дослідженні Ю. С. Таймасова набули подальшого розвитку узагальнення вітчизняного та закордонного досвіду підготовки майбутніх фахівців служби цивільного захисту до самозбереження у професійній діяльності; уявлення про особливості, теоретичні, змістові, організаційні, методичні засади їхньої підготовки до самозбереження у професійній діяльності, а також про педагогічну сутність понять «професійна діяльність», «самозбережувальна діяльність», «підготовка фахівців служби цивільного захисту до самозбереження у професійній діяльності»; методи, форми і засоби підготовки майбутніх фахівців служби цивільного захисту до самозбереження у професійній діяльності; навчально-методичне забезпечення процесу підготовки майбутніх фахівців служби цивільного захисту до самозбереження у професійній діяльності.

Як свідчать одержані у роботі дані, розроблені теоретичні та методичні матеріали дослідження доцільно використовувати в освітньому процесі закладів вищої освіти ДСНС України, в яких здійснюється професійна підготовка майбутніх фахівців служби цивільного захисту, а також в системі неперервної освіти фахівців служби цивільного захисту з метою зростання

їхнього професійного потенціалу та розвитку готовності до самозбереження у професійній діяльності.

Позитивної оцінки заслуговує те, що дисертантом було розроблено та впроваджено в освітній процес ЗВО ДСНС Україн:

- монографію «Підготовка майбутніх фахівців служби цивільного захисту до самозбереження у професійній діяльності: теорія та методика»;
- навчальний посібник «Надання першої домедичної допомоги постраждалим при ліквідації надзвичайних ситуаціях»;
- методичні рекомендації до вивчення спецкурсу «Самозбереження фахівців служби цивільного захисту»;
- зошит для вивчення навчальної дисципліни «Домедична допомога»;
- збірник тестових завдань із навчальної дисципліни «Домедична допомога»;
- робочі навчальні програми з навчальних дисциплін «Психологічна підготовка», «Охорона праці», «Підготовка з надання домедичної допомоги, II рівень», «Домедична допомога», «Спеціальна фізична та психологічна підготовка пожежного-рятувальника до дій у надзвичайних ситуаціях».

Загалом аналіз тексту дисертаційного дисертації, автореферату та публікацій Ю. С. Таймасова дає підстави для твердження про наукову обґрунтованість одержаних результатів. Не викликають заперечень глибоко опрацьовані й аргументовані висновки, пропозиції та рекомендації, викладені в дисертації. Теоретичні висновки і наукові положення дисертації перенесені у площину професійної підготовки майбутніх фахівців служби цивільного захисту; вони можуть бути використані для проведення подальших науково-педагогічних досліджень.

Відзначимо, що основні положення дисертаційного дослідження пройшли широку апробацію на міжнародних, всеукраїнських і регіональних науково-практичних конференціях, а також обговорювались на засіданнях і наукових семінарах кафедри початкової і професійної освіти Харківського

національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (2016–2020 рр.).

Основні результати дослідження висвітлено в 65 наукових публікаціях автора (47 – одноосібних), серед яких: 2 монографії; 3 статті в колективних монографіях; 29 статей у наукових фахових виданнях України, з них 6 у виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз даних; 1 – у виданні, що входить до Web of Science; 22 – у збірниках наукових праць і матеріалах конференцій; 1 навчальний посібник, 5 навчальні програми, 1 авторський спецкурс, 1 робочий зошит, 1 збірник тестових завдань.

Автореферат дисертації адекватно відображає її зміст.

Однак, попри загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи Ю. С. Таймасова, висловимо деякі побажання та зауваження.

1. Розкриваючи актуальність дослідження варто було здійснити ґрунтовний аналіз і наголосити на сучасних викликах, які зумовлюють зростання вимог до самозбереження фахівців служби цивільного захисту у професійній діяльності.

2. У роботі доцільно було приділити більше уваги теоретичному обґрунтуванню співвідношення понять «підготовка», «становлення», «компетентність» і «готовність», щодо підготовки майбутніх фахівців служби цивільного захисту до самозбереження у професійній діяльності та переконливіше аргументувати авторську позицію стосовно того, чому в темі дослідження використано саме поняття «готовність».

3. Розділ 2 занадто переобтяжений інформацією про професійно-важливі якості сучасного фахівця служби цивільного захисту. Її можна було б подати більш компактно і, водночас, детальніше проаналізувати сучасний стан підготовки майбутніх фахівців служби цивільного захисту у закладах вищої освіти ДСНС України в контексті досліджуваної проблеми.

4. В експериментальній частині дисертації доречним було б більш докладно описати діагностичні процедури, які проводились для визначення

рівня готовності майбутніх фахівців служби цивільного захисту до самозбереження у професійній діяльності за кожним обраним критерієм.

5. Дисертація значно б виграла, якщо б в додатках було подано не тільки зміст спецкурсу «Самозбереження фахівців служби цивільного захисту», а й також фрагменти планів-конспектів лекцій, що проводились в межах вивчення цього спецкурсу, запропоновані й апробовані докторантом освітні технології та інші методичні положення, корисні викладачам-практикам.

6. На матеріалі дослідження бажано було розробити навчально-методичні рекомендації (вказівки) для науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти ДСНС України щодо дієвих шляхів підготовки майбутніх фахівців служби цивільного захисту до самозбереження у професійній діяльності.

Висловлені зауваження мають рекомендаційний характер і є приводом для наукової дискусії. У цілому рецензована робота є оригінальною, вирізняється глибиною теоретичного аналізу та новизною методичних пропозицій.

Загальний висновок. Дисертаційне дослідження Ю. С. Таймасова є гідним внеском у розробку теоретичних засад і практичних шляхів підготовки майбутніх фахівців служби цивільного захисту. Це фундаментальна, завершена науково-дослідна робота, виконана в контексті сучасних наукових підходів до теорії і методики професійної освіти. Враховуючи актуальність теми, наукову новизну отриманих результатів, їх теоретичну та практичну значимість, вважаємо, що дисертаційне дослідження «Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх фахівців служби цивільного захисту до самозбереження у професійній діяльності» за змістом, обсягом, обґрунтованістю наукових положень, достовірністю, оформленням та повнотою викладу відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів» (пп. 9, 11, 12, 13, 14), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07. 2013 р. зі змінами,

внесеними Постановою КМУ № 656 від 19.08. 2015 р. та іншим вимогам МОН України щодо докторських дисертацій, а її автор – Таймасов Юрій Сафірович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри практичної психології
та педагогіки Львівського державного
університету безпеки життєдіяльності

 Андрій ЛИТВИН

25 березня 2021 року

Підпис проф. Литвина з надбавкою.
Учений секретар Роман ЛАВРЕЦЬКИЙ
25.03.2021.

